

Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE
PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
a unor prevederi de la articolul 78¹ din Codul contravențional
(Sesizarea nr. 111g/2018)

CHIȘINĂU

22 noiembrie 2018

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A UNOR PREVEDERI DE LA ARTICOLUL 78¹ DIN CODUL CONTRAVENȚIONAL

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, judecând în componența:

dlui Mihai POALELUNGI, *președinte*,
dlui Aurel BĂIEȘU,
dlui Igor DOLEA,
dlui Victor POPA,
dlui Veaceslav ZAPOROJAN, *judecători*,
cu participarea dlui Dumitru Avornic, *grefier*,

Având în vedere sesizarea depusă pe 2 august 2018,
Înregistrată la aceeași dată,
Examinând sesizarea menționată în ședință plenară publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în camera de consiliu,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află excepția de neconstituționalitate a textului „se sancționează cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore sau cu arest contravențional de la 7 la 15 zile” de la articolul 78¹ din Codul contravențional al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.218 din 24 octombrie 2008, excepție ridicată din oficiu de către dna judecător Maria Frunze, de la Judecătoria Chișinău, sediul Centru, în dosarul nr. 4-1386/2017.

2. Excepția de neconstituționalitate a fost trimisă la Curtea Constituțională pe 2 august 2018, în baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

3. Autoarea excepției de neconstituționalitate a pretins că norma contestată contravine articolelor 7, 8, 16, 20, 26 și 54 din Constituție.

4. Prin decizia Curții Constituționale din 6 septembrie 2018, sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost declarată admisibilă, fără a se prejudeca fondul cauzei.

5. În procesul examinării excepției de neconstituționalitate, Curtea Constituțională a solicitat opiniile Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului și Procuraturii Generale.

6. În ședința publică a Curții, excepția de neconstituționalitate a fost susținută de către dna judecător Maria Frunze. Parlamentul a fost

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A UNOR PREVEDERI DE LA ARTICOLUL 78¹ DIN CODUL CONTRAVENȚIONAL

reprezentat de către dl Valeriu Kuciuk, șef al Serviciului reprezentare la Curtea Constituțională și organele de drept din cadrul Direcției generale juridice a Secretariatului Parlamentului. Guvernul a fost reprezentat de către dl Eduard Serbenco, secretar de stat la Ministerul Justiției.

ÎN FAPT

A. Circumstanțele litigiului principal

7. Pe 30 iunie 2017, un agent constatator din cadrul Inspectoratului de Poliție Centru a întocmit în privința dlui Alexandru Roșca un proces-verbal cu privire la comiterea contravenției prevăzute de articolul 78¹ [*Violența în familie*] din Codul contravențional. Din materialele dosarului rezultă că dl Alexandru Roșca este pensionar.

8. În conformitate cu articolul 395 alin. (1) pct. 1) lit. c) din Codul contravențional, procesul-verbal a fost trimis spre examinare la Judecătoria Chișinău, sediul Centru.

9. Prin încheierea din 11 iunie 2018, instanța de judecată a ridicat din oficiu excepția de neconstituționalitate a textului „se sancționează cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore sau cu arest contravențional de la 7 la 15 zile” din articolul 78¹ din Codul contravențional și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

10. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 24

Dreptul la viață și la integritate fizică și psihică

„[...]”

(2) Nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante.

[...]”

11. Prevederile relevante ale Codului contravențional al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 218 din 24 octombrie 2008, sunt următoarele:

Articolul 37

Munca neremunerată în folosul comunității

„(1) Munca neremunerată în folosul comunității constă în antrenarea contravenientului persoană fizică, în afara timpului de serviciu de bază sau de studii, la munca stabilită de autoritatea administrației publice locale.

(2) Munca neremunerată în folosul comunității se stabilește pe o durată de la 10 la 60 de ore și se execută în 2-4 ore pe zi. În cazul contravenientului care nu este angajat în câmpul muncii, nu este antrenat în activități de bază sau de studii, la solicitarea sau cu acordul acestuia, pedeapsa poate fi executată până la 8 ore pe zi

(3) Munca neremunerată în folosul comunității poate fi aplicată doar persoanelor care acceptă să execute o asemenea sancțiune.

(4) După pronunțarea hotărârii judecătorești, președintele ședinței de judecată explică esența sancțiunii muncii neremunerate în folosul comunității, fapt care se consemnează în procesul-verbal al ședinței de judecată.

(5) Contravenientului sancționat cu muncă neremunerată în folosul comunității i se ia în scris un angajament prin care se obligă să se prezinte în termen de 10 zile la organul de probațiune în a cărui rază teritorială își are domiciliul.

(6) În caz de eschivare de la munca neremunerată în folosul comunității, această sancțiune se înlocuiește cu arest contravențional, calculându-se o zi de arest pentru 2 ore de muncă neremunerată în folosul comunității.

(7) Munca neremunerată în folosul comunității nu poate fi aplicată militarilor prin contract și persoanelor care nu au atins vârsta de 16 ani.

(8) Munca neremunerată în folosul comunității se prestează în cel mult 6 luni, timp care curge de la data luării la evidență a contravenientului și punerii în executare a hotărârii judecătorești.

(9) Militarii în termen și militarii cu termen redus sancționați cu muncă neremunerată în folosul comunității execută această sancțiune contravențională în unitatea militară.”

Articolul 38

Arestul contravențional

„(1) Arestul contravențional este o sancțiune contravențională excepțională care constă în privarea de libertate pe un termen stabilit prin hotărâre judecătorească și care se execută în condițiile prevăzute de Codul de executare.

(2) Arestul contravențional se aplică, de regulă, pentru săvârșirea unei fapte care amenință sau pune în pericol real sănătatea ori integritatea corporală a persoanei.

(3) Arestul contravențional poate fi aplicat și în cazul neexecutării intenționate a unei alte sancțiuni contravenționale.

(4) Durata arestului contravențional este de la 3 la 15 zile. În cazul concursului de contravenții sau al cumulului de hotărâri de sancționare, pentru care, conform legii, se prevede în calitate de sancțiune arestul contravențional, instanța de judecată poate aplica această sancțiune pe un termen de până la 30 de zile.

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A UNOR PREVEDERI DE LA ARTICOLUL 78¹ DIN CODUL CONTRAVENȚIONAL

(5) Durata reținerii contravenționale se include în durata arestului contravențional.

(6) **Arestul contravențional nu poate fi aplicat** persoanelor cu dizabilități severe și accentuate, militarilor în termen, militarilor și angajaților cu statut special ai Ministerului Afacerilor Interne, angajați în bază de contract, minorilor, femeilor gravide, femeilor care au copii cu vârsta de până la 8 ani, persoanei care este unicul întreținător al copilului cu vârsta de până la 16 ani și nici **persoanelor care au împlinit vârsta generală de pensionare.**”

Articolul 78¹
Violența în familie

„Maltratarea sau alte acțiuni violente, comise de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, care au provocat vătămare neînsemnată a integrității corporale

se sancționează cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore sau cu arest contravențional de la 7 la 15 zile.”

12. Prevederile relevante ale Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale sunt următoarele:

Articolul 3
Interzicerea torturii

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante.”

ÎN DREPT

A. ADMISIBILITATEA

13. În Decizia sa din 6 septembrie 2018, Curtea a constatat respectarea condițiilor de admisibilitate a unei excepții de neconstituționalitate.

14. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a Codului contravențional al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 218 din 24 octombrie 2008, ține de competența Curții Constituționale. Așadar, Curtea a considerat că în acest caz are competență *ratione materiae*.

15. Excepția a fost ridicată din oficiu de către dna judecător Maria Frunze în dosarul nr. 4-1386/2017, aflat pe rolul Judecătoriei Chișinău, sediul Centru. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost formulată de către un subiect abilitat cu această competență.

16. Curtea a observat că, deși se solicită controlul constituționalității textului „se sancționează cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore sau cu arest contravențional de la 7 la 15 zile” de la articolul 78¹ din Codul contravențional, în motivarea sesizării autoarea face

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A UNOR PREVEDERI DE LA ARTICOLUL 78¹ DIN CODUL CONTRAVENȚIONAL

referire la articolul 37 alin. (3) din Cod, care stabilește că munca neremunerată în folosul comunității poate fi aplicată doar cu acordul persoanei, precum și la articolul 38 alin. (6) din Cod, care prevede că arestul contravențional nu poate fi aplicat față de persoanele care au împlinit vârsta generală de pensionare. În acest sens, având în vedere faptul că aplicarea textului legal contestat depinde de normele de referință, Curtea a considerat că trebuie să examineze și constituționalitatea articolelor 37 alin. (3) și 38 alin. (6) din Codul contravențional.

17. Curtea a acceptat argumentele autoarei excepției de neconstituționalitate, potrivit cărora articolele 37 alin. (3), 38 alin. (6) și textul „se sancționează cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore sau cu arest contravențional de la 7 la 15 zile” din articolul 78¹ al Codului contravențional sunt aplicabile la soluționarea cauzei.

18. Curtea a reținut că prevederile contestate nu au făcut anterior obiectul controlului de constituționalitate.

19. Curtea a mai observat că autoarea excepției a susținut că prevederile contestate sunt contrare articolelor 7, 8, 16, 20, 26 și 54 din Constituție.

20. Pentru că este suverană cu privire la competența sa, Curtea a reținut că nu este constrânsă, la examinarea constituționalității unui text de lege, să analizeze dispozițiile criticate prin prisma normelor constituționale invocate de către autoarea excepției, ci este liberă să le analizeze și în raport cu prevederile constituționale relevante pentru soluționarea excepției de neconstituționalitate, importante fiind argumentele prezentate de către autoarea acesteia (a se vedea, *mutatis mutandis*, practica Curții Europene a Drepturilor Omului din *Valiulienė v. Lituania*, 26 martie 2013, § 43).

21. Sub acest aspect, Curtea a observat că imposibilitatea instanței de judecată de a aplica o sancțiune pentru comiterea contravenției prevăzute de articolul 78¹ [*Violența în familie*] din Codul contravențional poate avea consecințe din perspectiva obligațiilor autorităților statale care decurg din articolul 24 alin. (2) din Constituție și articolul 3 din Convenția Europeană, potrivit cărora nimeni nu va fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor crude, inumane ori degradante. Astfel, pentru a examina conformitatea normei contestate cu prevederile articolului 24 alin. (2) din Constituție, Curtea a trebuit să verifice dacă urmările prejudiciabile – vătămare neînsemnată a integrității corporale – cauzate unui membru al familiei de către un alt membru al familiei, în sensul articolului 78¹ din Cod, sunt suficiente pentru a atinge pragul minim de severitate al suferințelor prevăzut de articolul 24 alin. (2) din Constituție și de articolul 3 din Convenție.

22. Deși din articolul 78¹ din Cod rezultă că gravitatea vătămării integrității corporale cauzate victimei trebuie să atingă un prag neînsemnat

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A UNOR PREVEDERI DE LA ARTICOLUL 78¹ DIN CODUL CONTRAVENȚIONAL

pentru întregirea laturii obiective a contravenției, Curtea a observat că în cauza *Valiulienė*, citată mai sus, Curtea Europeană a analizat dacă suferințele fizice provocate reclamantei de către concubinul ei pot face incident articolul 3 din Convenție, având în vedere faptul că în toate cele cinci episoade de violență declarate experții au conchis, de fiecare dată, că leziunile corporale suferite au fost minore și că acestea nu au provocat probleme de sănătate pe termen scurt. Astfel, în această cauză, Curtea Europeană a menționat că cele cinci episoade de violență soldate cu leziuni corporale minore, combinate cu sentimentele de teamă și de neputință, au fost suficient de grave pentru a atinge pragul de gravitate stabilit de articolul 3 al Convenției (*Valiulienė v. Lituania*, 26 martie 2013, § 70).

23. În acest context, Curtea a reținut că, în dependență de circumstanțele particulare ale cauzei, până și un episod izolat de violență comis de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, soldat cu o vătămare neînsemnată a integrității corporale în sensul articolului 78¹ din Codul contravențional, poate să atingă pragul minim de gravitate avut în vedere de articolul 24 alin. (2) din Constituție și de articolul 3 din Convenție. Incidența articolului 3 din Convenție este și mai probabilă în cazul în care violența este aplicată în mai multe rânduri, chiar dacă fiecare episod izolat s-a soldat cu vătămarea neînsemnată a integrității corporale, deoarece toate actele de aplicare a violenței, combinate cu sentimentele de teamă și de neputință, generează, în ansamblu, o „situație continuă” în sensul hotărârii *Valiulienė* (a se vedea § 68 din hotărârea citată). Așadar, Curtea a considerat că dispozițiile contestate pot fi examinate prin prisma articolului 24 alin. (2) din Constituție și a articolului 3 din Convenție.

24. Prin urmare, Curtea a considerat că sesizarea nu poate fi respinsă ca inadmisibilă și că nu există niciun alt motiv de sistare a procesului, în conformitate cu prevederile articolului 60 din Codul jurisdicției constituționale.

B. FONDUL CAUZEI

I. PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 24 ALIN. (2) DIN CONSTITUȚIE

1. Argumentele autoarei excepției de neconstituționalitate

25. Autoarea excepției de neconstituționalitate susține că restricțiile stabilite de articolele 37 alin. (3) și 38 alin. (6) din Codul contravențional, și anume faptul că munca neremunerată în folosul comunității nu poate fi aplicată fără acordul persoanei și faptul că arestul contravențional nu poate fi aplicat față de persoanele care au împlinit vârsta generală de pensionare, plasează instanța de judecată în imposibilitatea de a sancționa

contravențional pentru comiterea faptei prevăzute de articolul 78¹ din Codul contravențional.

26. În acest sens, autoarea excepției menționează că legislatorul nu poate reglementa sancțiunile contravenționale într-un mod care ar face imposibil ca instanța de judecată să aplice o sancțiune individualizată, având în vedere circumstanțele particulare ale cazului examinat.

2. Argumentele autorităților

27. În opinia sa scrisă, Parlamentul a susținut că legea contravențională nu împiedică instanțele judecătorești să stabilească o pedeapsă pentru comiterea contravenției prevăzute de articolul 78¹. Prin urmare, Parlamentul consideră că excepția de neconstituționalitate este nefondată.

28. În opinia Președintelui Republicii Moldova se menționează că persoanele care au atins vârsta generală de pensionare nu trebuie exonerate în totalitate de răspunderea contravențională. În acest sens, Președintele consideră că, pentru a se evita imposibilitatea aplicării unei sancțiuni, ar fi optim ca contravenția prevăzută de articolul 78¹ să fie sancționată și cu amendă. În același timp, Președintele menționează că Curtea poate emite o Adresă către Parlament pentru lichidarea lacunelor de reglementare.

29. În opinia prezentată, Guvernul face referire la jurisprudența Curții, prin care s-a statuat că legislatorul nu poate determina sancțiunea pentru fiecare situație posibilă *de facto* în viitor. El fixează doar anumite criterii, în limita cărora instanța stabilește și aplică sancțiunea concretă (HCC nr. 10 din 10 mai 2016, § 58). În acest sens, Guvernul menționează că deficiențele de aplicare a sancțiunilor prevăzute de articolul 78¹ din Codul contravențional pot fi eliminate pe cale legislativă.

30. În opinia prezentată de către Procuratura Generală se menționează că imposibilitatea aplicării unei sancțiuni contravenționale pentru comiterea unei contravenții afectează grav principiul individualizării sancțiunilor. De asemenea, se susține că prin imposibilitatea aplicării unei sancțiuni judecătorul joacă un rol de observator pasiv, deoarece el poate constata contravenția fără a putea aplica o sancțiune individualizată.

3. Aprecierea Curții

31. Curtea reține că, prin contestarea textului „se sancționează cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore sau cu arest contravențional de la 7 la 15 zile” de la articolul 78¹ din Codul contravențional, autoarea excepției, în calitatea sa de judecător, prezintă o problemă cu care se confruntă la soluționarea cauzei, în particular la etapa

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A UNOR PREVEDERI DE LA ARTICOLUL 78¹ DIN CODUL CONTRAVENȚIONAL

aplicării pedepsei pentru comiterea contravenției referitoare la violența în familie. Sub acest aspect, Curtea observă că, deși textul „nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante” de la articolul 24 alin. (2) din Constituție este redactat de o manieră generală, interzicerea torturii ca deziderat constituțional trebuie examinat inclusiv prin prisma obligațiilor care revin autorităților statale în baza jurisprudenței Curții Europene. Astfel, în cauza *Bălșan v. România*, 23 mai 2017, § 57, Curtea Europeană a reținut că articolul 1 din Convenție, coroborat cu articolul 3, le impune statelor obligații pozitive de a se asigura că persoanele aflate sub jurisdicția lor sunt protejate împotriva tuturor formelor de rele tratamente interzise în baza articolului 3, inclusiv atunci când un asemenea tratament este provocat de particulari. Vulnerabilitatea deosebită a victimelor violenței în familie generează imperativul implicării active a autorităților statale în protejarea acestora. În acest sens, Curtea Europeană a menționat că statele au o obligație pozitivă de a stabili și de a aplica un sistem efectiv de sancționare a tuturor formelor de violență în familie și de a le oferi garanții suficiente victimelor (*Opuz v. Turcia*, 9 iunie 2009, § 145).

32. Astfel, Curtea observă că problema abordată de către autoarea excepției, problemă referitoare la imposibilitatea aplicării unei sancțiuni contravenționale pentru comiterea contravenției prevăzute de articolul 78¹ din Codul contravențional, trebuie examinată prin raportare la obligația procedurală a autorităților statale de a stabili și de a aplica un sistem efectiv de sancționare a tuturor formelor de violență în familie.

33. Curtea constată că articolul 78¹ din Codul contravențional prevede două sancțiuni care pot fi aplicate în mod alternativ. Prima sancțiune este munca neremunerată în folosul comunității, care poate fi aplicată de la 40 la 60 de ore. Condițiile de aplicare a sancțiunii muncii neremunerate în folosul comunității sunt prevăzute de articolul 37 din Cod. Principala condiție de aplicare a acestei sancțiuni este acordul persoanei de a executa o asemenea sancțiune [articolul 37 alin. (3) din Cod]. În lipsa unui asemenea acord, instanța de judecată este nevoită să aleagă o altă sancțiune contravențională dintre cele prevăzute ca sancțiune la contravenția a cărei comitere i se impută persoanei. Singura alternativă la prima sancțiune în cazul contravenției prevăzute de articolul 78¹ din Cod este arestul contravențional, care poate fi aplicat de la 7 la 15 zile. Condițiile de aplicare a arestului contravențional sunt prevăzute de articolul 38 din Cod. Astfel, articolul 38 alin. (6) din Cod prevede, *inter alia*, faptul că arestul contravențional nu le poate fi aplicat persoanelor care au împlinit vârsta generală de pensionare.

34. Curtea observă că, de vreme ce arestul contravențional nu poate fi aplicat *ope legis* în cazul persoanelor care au împlinit vârsta generală de

pensionare, munca neremunerată în folosul comunității poate fi aplicată în funcție de acordul persoanei de a executa o asemenea sancțiune. În acest context, Curtea constată că, în cazul comiterii faptei contravenționale prevăzute de articolul 78¹ din Codul contravențional de către o persoană care a împlinit vârsta generală de pensionare, aplicarea sancțiunii contravenționale pentru fapta săvârșită depinde exclusiv de acordul persoanei de a executa sancțiunea muncii neremunerate în folosul comunității. În lipsa unui astfel de acord al persoanei de a executa sancțiunea contravențională rămâne un vid în materie de sancționare. Acest vid se manifestă prin imposibilitatea instanțelor de judecată de a sancționa violența în familie și conduce la încălcarea obligațiilor procedurale ale autorităților statale din perspectiva articolului 24 alin. (2) din Constituție și a articolului 3 din Convenție, referitoare la funcționarea efectivă a sistemului de sancționare a tuturor formelor de violență în familie.

35. Așadar, Curtea va examina sub aspectul proporționalității cele două condiții impuse de articolele 37 alin. (3) și 38 alin. (6) din Codul contravențional, condiții care se referă, pe de o parte, la acordul persoanei de a executa munca neremunerată în folosul comunității, iar pe de altă parte, la interdicția de a sancționa cu arest contravențional persoanele care au împlinit vârsta generală de pensionare.

(a) Dacă acordul persoanei de a executa munca neremunerată reprezintă o condiție proporțională

36. Cu privire la condiția impusă de articolul 37 alin. (3) din Codul contravențional referitoare la acordul persoanei de a executa munca neremunerată în folosul comunității, Curtea constată că aceasta trebuie examinată având în vedere contextul special al contravenției prevăzute de articolul 78¹ din Codul contravențional, care sancționează violența în familie. Specificul acestei contravenții constă în faptul că, în dependență de circumstanțele particulare ale cauzei, ea cade sub incidența articolului 24 alin. (2) din Constituție, împrejurare care presupune declanșarea obligațiilor procedurale ale autorităților statale în această privință, inclusiv a obligației de a sancționa în mod efectiv faptele incriminate. Prin urmare, trebuie pus în balanță un eventual refuz al persoanei de a executa munca neremunerată în folosul comunității cu obligația pozitivă a autorităților statale de a sancționa contravențional faptele de violență în familie. În acest context, Curtea menționează că sancțiunile pentru comiterea faptelor de violență în familie trebuie să fie suficient de disuasive.

37. Astfel, Curtea constată că, în cazul în care persoana nu își manifestă acordul de a executa munca neremunerată în folosul comunității, instanța de

judecată este plasată în fața unei singure alternative, și anume aplicarea arestului contravențional. De altfel, legislatorul nu a prevăzut sancțiunea amenzii ca alternativă, deoarece aceasta poate afecta în mod indirect victima agresiunii (a se vedea Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, Istanbul, 11 mai 2011, articolul 48 § 2; Raportul explicativ al Convenției citate, §253). Cu privire la alternativa aplicării arestului contravențional, Curtea observă că această sancțiune nu poate fi aplicată în cazurile în care contravenientul este o persoană care a împlinit vârsta generală de pensionare. Prin urmare, Curtea constată că, în cazul lipsei unui acord de a executa munca neremunerată în folosul comunității, autoritățile nu pot aplica alte sancțiuni suficient de disuasive.

38. În acest sens, Curtea consideră că, în lipsa unei alternative punitive, sancționarea persoanei cu pedeapsa muncii neremunerate în folosul comunității în lipsa consimțământului constituie o reacție a statului la comiterea violenței în familie. În această situație, acordul persoanei de a executa munca neremunerată în folosul comunității apare ca un detaliu insignifiant în raport cu obligația autorităților statale de a garanta un sistem efectiv de sancționare a tuturor formelor de violență în familie în baza articolului 24 alin. (2) din Constituție și a articolului 3 din Convenție. De altfel, autoritățile statale nu pot invoca dezacordul făptuitorului de a executa munca neremunerată în folosul comunității pentru a justifica nesancționarea acestuia pentru violența aplicată victimei. În acest sens, Curtea subliniază că în cauza *Opuz v. Turcia*, citată *supra*, § 147, Curtea Europeană a menționat că în cauzele de violență în familie drepturile agresorului nu pot substitui drepturile victimelor la viață și la integritate fizică și mintală. De asemenea, în cauza *Valeriu și Nicolae Roșca v. Republica Moldova*, 20 octombrie 2009, § 71, Curtea Europeană a menționat că **instanțele judecătorești nu trebuie să accepte în nici un caz ca suferințele fizice și psihice provocate victimei să rămână nesancționate**. Această condiție este esențială pentru susținerea și menținerea încrederii publice în sistemul judiciar, precum și pentru prevenirea suspiciunilor potrivit cărora autoritățile tolerează sau acceptă în mod tacit acțiunile ilegale.

39. Prin urmare, în cazul în care este comisă contravenția prevăzută de articolul 78¹, instanțele de judecată pot aplica sancțiunea muncii neremunerate în folosul comunității fără acordul persoanei. Curtea notează că această soluție este dictată de obligațiile procedurale care decurg din articolul 24 alin. (2) din Constituție și din articolul 3 din Convenție.

40. Cu toate acestea, Curtea constată că, deși munca neremunerată în folosul comunității ar putea fi aplicată fără acordul persoanei, aceasta din urmă se poate sustrage de la executarea sancțiunii, fapt care conduce la

înlocuirea sancțiunii cu arestul contravențional [articolul 37 alin. (6) din Cod]. Totuși, arestul contravențional nu poate fi aplicat față de persoanele care au împlinit vârsta generală de pensionare [articolul 38 alin. (6) din Cod]. Așadar, având în vedere faptul că în cazul neexecutării muncii neremunerate în folosul comunității sistemul de sancționare prezintă, din nou, un vid, Curtea consideră că aplicarea sancțiunii în discuție fără acordul persoanei este insuficientă pentru ca statul să-și îndeplinească pe deplin obligațiile procedurale referitoare la stabilirea unui sistem efectiv de sancționare a tuturor formelor de violență în familie. Prin urmare, este necesară examinarea proporționalității celei de-a doua condiții referitoare la arestul contravențional.

(b) Dacă interdicția aplicării arestului contravențional față de persoanele care au împlinit vârsta generală de pensionare este proporțională

41. Cu privire la articolul 38 alin. (6) din Codul contravențional, care se referă la interdicția de a sancționa cu arest contravențional persoanele care au împlinit vârsta generală de pensionare, Curtea reține următoarele. Legislatorul se bucură de o marjă de discreție în privința stabilirii „pedepselor”, în măsura în care o asemenea alegere nu este de natură să contravină prevederilor Constituției (DCC nr. 15 din 7 februarie 2017, §22). Având în vedere faptul că legislativul este suveran în materie de stabilire a pedepselor, acesta mai poate stabili, urmărind realizarea unui scop legitim, categoriile de persoane în privința cărora nu pot fi aplicate anumite pedepse.

42. Până la a examina dacă interdicția stabilită de articolul 38 alin. (6) din Cod urmărește un scop legitim, Curtea va analiza dacă noțiunea „persoanele care au împlinit vârsta generală de pensionare” este certă și previzibilă. Curtea constată că prin utilizarea textului „vârsta generală de pensionare” legislatorul s-a referit la „vârsta standard de pensionare”, așa cum o stabilește articolul 41 alin. (1) din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii. Astfel, potrivit tabelului nr. 2 de la articolul citat, vârsta standard de pensionare pentru perioada 1 iulie 2017 – 30 iunie 2018 este de 62 ani și 4 luni pentru bărbați și 57 ani și 6 luni pentru femei, iar pentru perioada 1 iulie 2018 – 30 iunie 2019 este de 62 ani și 8 luni pentru bărbați și 58 ani pentru femei. Potrivit tabelului menționat, legislatorul crește anual vârsta standard de pensionare. Prin urmare, noțiunea „vârsta generală de pensionare” prevăzută de articolul 38 alin. (6) din Codul contravențional poate fi stabilită în baza tabelului nr. 2 de la articolul 41 alin. (1) din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998 privind

sistemul public de pensii. Așadar, cerința cu privire la claritatea legii este îndeplinită.

43. Cu privire la scopul legitim urmărit de interdicția prevăzută la articolul 38 alin. (6) din Codul contravențional, Curtea admite că legislatorul a exceptat persoanele care au împlinit vârsta generală de pensionare de la executarea arestului contravențional din motive care se referă la statutul pensionarilor, la starea de sănătate a acestora etc.

44. Cu privire la proporționalitatea articolului 38 alin. (6) din Codul contravențional, Curtea constată că scutirea persoanelor care au împlinit vârsta generală de pensionare de o eventuală privare de libertate nu există în legea penală. Vârsta înaintată a persoanei reprezintă o circumstanță atenuantă în sensul articolului 76 alin. (1) lit. k) din Codul penal, care trebuie avută în vedere la stabilirea pedepsei. Astfel, teoretic, pedeapsa închisorii le poate fi aplicată și persoanelor care au atins vârsta pensionării. În același timp, în cazurile penale, instanțele de judecată pot ține cont, la stabilirea pedepsei, și de starea de sănătate a persoanei, fapt care le permite judecătorilor să aplice pedeapsa închisorii pe un termen mai mic. Pe de altă parte, în cazurile contravenționale, persoana *trebuie* exceptată de la aplicarea arestului contravențional doar în baza criteriului vârstei. Curtea menționează că această diferențiere apare în contextul în care măsura lipsirii de libertate, impusă ca sancțiune pentru săvârșirea unei contravenții, intră, în general, sub incidența dreptului penal, cu excepția cazului în care aceasta nu este vătămătoare, prin natura, durata sau modul ei de executare (*Frumkin v. Rusia*, 5 ianuarie 2016, § 154; *Menesheva v. Rusia*, 9 martie 2006, § 97).

45. Sub acest aspect, Curtea consideră că arestul contravențional de la 7 la 15 zile, așa cum este reglementat acesta de articolul 78¹ din Codul contravențional, are un caracter suficient de punitiv pentru a atrage incidența aceluiași principii conținute în legea penală. De altfel, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a reținut că sancțiunea arestului contravențional, fie că este aplicată pentru o perioadă de cinci zile (*Menesheva v. Rusia*, 9 martie 2006, § 97) sau pentru o perioadă care variază între cinci și treisprezece zile (*Hajibeyli și alții v. Azerbaidjan*, 30 iunie 2016, § 41), are un scop pur punitiv.

46. Prin urmare, Curtea consideră că, în contextul contravenției prevăzute de articolul 78¹, aplicarea legii contravenționale într-un mod diferit față de legea penală în privința măsurii lipsirii de libertate față de persoanele care au împlinit vârsta generală de pensionare nu este justificată. Caracterul nejustificat al acestei diferențieri constă în faptul că cele două legi, contravențională și penală, sunt guvernate de aceleași principii în contextul sancțiunii lipsirii de libertate.

47. Acestea fiind spuse, Curtea va examina care ar fi impactul lipsei sancționării cu arest contravențional a persoanelor care au comis fapte de violență în familie și care au împlinit vârsta generală de pensionare, în contextul în care acestea refuză să execute munca neremunerată în folosul comunității.

48. Pentru a constata, pe de o parte, amploarea fenomenului violenței în familie, iar pe de altă parte, în ce măsură rămâne nesancționată comiterea contravenției prevăzute de articolul 78¹ de către persoanele care au împlinit vârsta generală de pensionare, Curtea va opera cu constatările din studiul „Violența împotriva femeilor în familie în Republica Moldova”, Chișinău, 2011, realizat de către Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova în parteneriat cu Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare, UN Women și Fondul ONU pentru populație, având în vedere faptul că acest studiu conține informații referitoare la criteriul vârstei în cazurile de violență în familie. Curtea admite că datele din studiul menționat nu sunt cele mai recente, totuși, ele exprimă o tendință și sunt utile pentru conturarea unei opinii privind tabloul general din această materie.

49. Astfel, în baza cercetărilor efectuate s-a constatat că, deși violența din partea soțului/partenerului se înregistrează în cazul tuturor grupurilor de vârstă, rata prevalenței violenței pe parcursul vieții crește odată cu vârsta (pag. 79). În acest sens, cercetările au scos în evidență faptul că 69,1% de femei din grupul de vârstă de 55-59 ani și 64,3% de femei din grupul de vârstă de 60-65 ani suferă de violență din partea soțului/partenerului (pag. 22).

50. Cu privire la aplicarea violenței fizice, în acest studiu se menționează că femeile cu vârsta cuprinsă între 45-59 ani sunt cele mai vulnerabile față de violența fizică pe parcursul vieții (pag. 81). De asemenea, în studiu a fost analizată încadrarea femeilor victime după cele mai tipice forme ale violenței fizice pe parcursul vieții de la vârsta de 15 ani, și s-a constatat că majoritatea victimelor au fost pălmuite (87,9%), împinse, bruscate sau trase de păr (59,9%), lovite cu pumnul (49,3%), lovite cu piciorul (27,3%), amenințate cu arma (16,1%) și sugrumate sau arse pe porțiuni ale corpului (13,7%). Pălmuirea a fost raportată și de către femeile din grupul de vârstă de 60-65 ani (circa 92% dintre femeile-victime din această categorie). În baza acestor date, autorii studiului au constatat un risc sporit de vulnerabilitate a femeilor în vârstă, care poate fi determinat în mod direct de statutul socio-economic al femeii (pag. 35-36)

51. În cazul violenței psihologice, în studiu (pag. 25) se arată că cele mai afectate sunt femeile din mediul rural (62,9%), pe când cele din mediul urban sunt expuse acestei forme de violență în proporție de 55,1%. Violența

psihologică este mai frecventă în cazul femeilor din grupul de vârstă de 45-59 de ani (66%), fiind afectate mai puțin femeile tinere (50,2%).

52. Studiul menționat conține și date referitoare la vârsta agresorilor sau a posibililor agresori. Astfel, cercetările arată că din numărul total de victime care au suferit cel puțin un tip de violență, circa 32% sunt femeile al căror soț/partener este mai în vârstă cu 3-6 ani, după care urmează femeile cu o diferență de vârstă între soți/parteneri mai mică de 3 ani. Femeile-victime care sunt sau au fost căsătorite cu bărbați mai în vârstă cu 7 ani reprezintă cea mai mică pondere. Și în structura femeilor care nu au suferit de violență conjugală această categorie de femei este cel mai puțin reprezentată (pag. 43).

53. Având în vedere faptul că în 32% de cazuri diferența de vârstă între agresor și victimă este de 3-6 ani, în 30% de cazuri este mai mică de 3 ani, iar în 13,5% din cazuri agresorul și victima au aceeași vârstă (a se vedea pag. 135 din studiu), Curtea constată că probabilitatea ca soții/partenerii să fie de aceeași vârstă este suficient de ridicată. Raportând aceste date care se referă la identitatea vârstelor dintre agresor și victimă la datele potrivit cărora 69,1% de femei din grupul de vârstă de 55-59 ani și 64,3% de femei din grupul de vârstă de 60-65 ani suferă de violență din partea soțului/partenerului, Curtea reține că există un număr suficient de mare de persoane care au împlinit vârsta generală de pensionare [în sensul articolului 38 alin. (6) din Codul contravențional și articolului 41 alin. (1), tabelul nr. 2 din Legea nr. 156 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii (a se vedea § 42 din prezenta hotărâre)] și care nu pot fi sancționate cu arest contravențional pentru comiterea violenței în familie. Mai mult, imposibilitatea aplicării arestului contravențional în privința persoanelor care au împlinit vârsta generală de pensionare apare în contextul în care victimele violenței în familie, în acest caz femeile în vârstă, întâmpină un risc sporit de vulnerabilitate (a se vedea §§ 49-51 din prezenta hotărâre cu privire la datele despre violența fizică și psihologică).

54. Prin urmare, Curtea constată că, sub aspect cantitativ, impactul lipsei sancționării cu arest contravențional a persoanelor care au comis fapte de violență în familie și care au împlinit vârsta generală de pensionare, în contextul în care acestea refuză să execute munca neremunerată în folosul comunității, ar atinge un asemenea nivel încât s-ar încălca în mod vădit cerința referitoare la menținerea încrederii publice în ordinea de drept și sistemul judiciar. Mai mult, lipsa sancționării violenței în familie, chiar dacă este comisă de către o persoană care a împlinit vârsta generală de pensionare, generează suspiciuni că autoritățile tolerează sau acceptă în mod tacit aceste acțiuni ilegale (a se vedea *Valeriu și Nicolae Roșca*, § 71, citat *supra*).

55. În acest sens, Curtea consideră că arestul contravențional ar trebui să reprezinte mai curând un element care ar încuraja persoanele să execute munca neremunerată în folosul comunității. În același timp, Curtea reține că, în contextul neexecutării muncii neremunerate în folosul comunității, faptul că persoana a împlinit vârsta generală de pensionare nu poate justifica lipsa sancționării acesteia.

56. În acest caz, Curtea va pune în balanță interdicția aplicării arestului contravențional în privința persoanelor care au împlinit vârsta generală de pensionare cu obligația procedurală a autorităților statale de a stabili un sistem efectiv de sancționare a tuturor formelor de violență în familie, prin prisma următorilor factori:

(i) aplicarea muncii neremunerate în folosul comunității fără acordul persoanei nu este suficientă, deoarece în cazul neexecutării ea nu poate fi înlocuită cu aplicarea arestului contravențional (a se vedea § 40 din prezenta hotărâre);

(ii) legislatorul nu a prevăzut alte sancțiuni suficient de disuasive în caz de neexecutare a muncii neremunerate în folosul comunității (a se vedea § 37 din prezenta hotărâre);

(iii) sancțiunea amenzii nu poate fi aplicată, deoarece poate afecta în mod indirect victima (a se vedea § 37 din prezenta hotărâre);

(iv) scutirea persoanelor care au împlinit vârsta generală de pensionare de o eventuală privare de libertate nu există în legea penală (a se vedea § 44 din prezenta hotărâre);

(v) există un număr suficient de mare de persoane care au împlinit vârsta generală de pensionare și care nu pot fi sancționate cu arest contravențional pentru comiterea violenței în familie (a se vedea § 53 din prezenta hotărâre).

57. Astfel, având în vedere toți acești factori, Curtea consideră că, în contextul comiterii contravenției prevăzute de articolul 78¹ din Codul contravențional, interdicția absolută a aplicării arestului contravențional în cazul persoanelor care au împlinit vârsta generală de pensionare este disproporționată în raport cu obligația procedurală a autorităților statale de a stabili un sistem efectiv de sancționare a tuturor formelor de violență în familie. Mai mult, Curtea consideră că, la comiterea faptelor de violență în familie, această interdicție contravine și standardului stabilit de către Curtea Europeană în cauza *Valeriu și Nicolae Roșca*, potrivit căruia instanțele judecătorești nu trebuie să accepte în niciun caz ca suferințele fizice și psihice provocate victimei să rămână nesancționate (§ 71).

(c) Concluzii

58. Curtea constată faptul că problema dedusă judecării sale denotă o omisiune de ordin legislativ în sistemul punitiv al statului, în contextul comiterii faptelor de violență în familie. Pentru a înlătura această omisiune, Parlamentul trebuie să modifice legea contravențională astfel încât să se asigure că acest sistem funcționează de o manieră efectivă. În același timp, Curtea reține că a fost sesizată de către un judecător care se află în imposibilitatea de a aplica o sancțiune în cauza pe care o examinează, pentru că sancțiunea instituită de lege este, pur și simplu, lipsită de efectivitate. Acest fapt reclamă o soluție, cel puțin temporară, din partea Curții.

59. În acest sens, Curtea reține că până la modificarea legii contravenționale de către Parlament, în cazul comiterii faptelor de violență în familie, în sensul articolului 78¹ din Codul contravențional, instanțele de judecată pot recurge la aplicarea sancțiunii muncii neremunerate în folosul comunității fără acordul persoanei. Totodată, în cazul neexecutării acestei sancțiuni, instanțele de judecată o pot înlocui cu arestul contravențional, dacă starea de sănătate a persoanei care a împlinit vârsta generală de pensionare permite acest lucru.

60. Această soluție a Curții nu împiedică instanțele judecătorești să aplice din prima arestul contravențional pentru comiterea faptelor de violență în familie în privința persoanelor care au împlinit vârsta generală de pensionare fără aplicarea prealabilă a sancțiunii muncii neremunerate în folosul comunității, dacă circumstanțele particulare ale cauzei, personalitatea contravenientului, starea sănătății acestuia și interesele victimei justifică această măsură. De altfel, în jurisprudența sa, Curtea a menționat că se poate aplica o pedeapsă mai aspră din rândul celor alternative prevăzute pentru comiterea contravenției numai în cazul în care o pedeapsă mai blândă nu asigură atingerea scopului pedepsei (DCC nr. 15 din 7 februarie 2017, § 27). Cu toate acestea, faptul că contravenția prevăzută de articolul 78¹ din Codul contravențional a fost comisă de către o persoană pensionată trebuie apreciat ca circumstanță atenuantă.

61. În același timp, Curtea reține că starea sănătății făptuitorului poate reprezenta un impediment pentru aplicarea arestului contravențional pentru comiterea faptelor de violență în familie. În acest sens, arestul contravențional nu trebuie aplicat în privința persoanei care a împlinit vârsta generală de pensionare dacă există motive justificate ce țin de starea sa de sănătate.

62. Cu titlu de excepție, în cazul în care munca neremunerată în folosul comunității aplicată fără acordul persoanei nu este executată de către

făptuitor și această sancțiune nu poate fi înlocuită cu arestul contravențional din motive care țin de starea sa de sănătate, instanțele de judecată pot recurge la aplicarea amenzii ca sancțiune contravențională doar dacă prin plata acesteia de către făptuitor nu se va afecta în mod indirect victima contravenției. De altfel, Curtea observă că posibilitatea condiționată de a aplica amenda în cazurile de violență în familie este prevăzută și de Raportul explicativ al Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, care prevede la § 253 că articolul 48 § 2 din Convenția în discuție obligă părțile să asigure faptul că orice amendă pe care un făptuitor este obligat să o plătească nu va crea dificultăți financiare în mod indirect pentru victimă. Prin urmare, amenda îi poate fi aplicată făptuitorului pentru comiterea violenței în familie doar dacă se respectă următoarea ordine consecutivă: (i) nu este executată munca neremunerată în folosul comunității aplicată fără acordul persoanei; (ii) nu poate fi aplicat arestul contravențional din motive ce țin de starea de sănătate, în cazul persoanelor care au împlinit vârsta generală de pensionare, și (iii) amenda nu va afecta în mod indirect victima.

63. Curtea reține că soluția stabilită la §§ 59-62 din prezenta hotărâre este temporară, fapt care presupune că Parlamentul trebuie să intervină cu o soluție legislativă adecvată. Cu privire la procedura prin care poate fi constatat acordul persoanei de a executa munca neremunerată în folosul comunității, poate fi evaluată starea de sănătate a persoanei pentru a fi aplicat arestul contravențional și prin care se poate verifica dacă victima violenței în familie ar fi afectată în mod indirect prin aplicarea amenzii, reglementarea acesteia ține de competența legislatorului.

64. În acest context, Curtea menționează că posibilitatea de a aplica munca neremunerată în folosul comunității fără acordul persoanei (a se vedea § 59 din prezenta hotărâre), posibilitatea condiționată de a aplica arestul contravențional în privința persoanelor care au împlinit vârsta generală de pensionare (a se vedea §§ 59-61 din prezenta hotărâre), precum și posibilitatea condiționată de a aplica amenda (a se vedea § 62 din prezenta hotărâre) se limitează *doar* la contextul contravenției prevăzute de articolul 78¹, deoarece doar această prevedere legală a constituit obiectul prezentei excepții de neconstituționalitate. În acest sens, Curtea notează că necesitatea solicitării acordului persoanei pentru aplicarea muncii neremunerate în folosul comunității, precum și interdicția aplicării arestului contravențional în privința persoanelor care au împlinit vârsta generală de pensionare *rămân valabile* în contextul celorlalte contravenții.

65. Curtea reține că sistemul de sancționare al statului trebuie să funcționeze de o asemenea manieră încât cei vulnerabili, i.e. victimele actelor de violență, să fie convinși că sistemul judiciar va reacționa

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A UNOR PREVEDERI DE LA ARTICOLUL 78¹ DIN CODUL CONTRAVENȚIONAL

împotriva ilegalităților comise împotriva lor și nu le va tolera sau nu îi va lăsa pe făptuitori nepedepsiți. De altfel, dacă la etapa examinării cauzei contravenționale faptele ar fi investigate în mod efectiv, iar în fața instanței de judecată nu s-ar putea stabili o pedeapsă din cauza reglementării deficitare a legii, scopul legii contravenționale nu ar fi atins, fapt care ar alimenta scepticismul public la adresa sistemului judiciar.

II. CU PRIVIRE LA PRESCRIPȚIA TRAGERII LA RĂSPUNDERE PENTRU
COMITEREA FAPTELOR DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

66. Totodată, având în vedere circumstanțele litigiului principal, Curtea consideră că este necesar să se pronunțe cu privire la prescripția răspunderii contravenționale în raport cu contravenția prevăzută de articolul 78¹. Astfel, Curtea observă că termenul general de prescripție al răspunderii contravenționale este de un an [articolul 30 alin. (2) din Codul contravențional] și doar în cazul contravențiilor prevăzute la articolul 179 [Construcții neautorizate și intervenții neautorizate la construcțiile existente] este de 18 luni.

67. În acest sens, Curtea observă că, în jurisprudența sa, Curtea Europeană a reținut că instanțele naționale trebuie să acționeze cu diligență și într-un termen rezonabil pentru a examina fondul cauzei și pentru a adopta o hotărâre până la expirarea termenului de prescripție (*Mažukna v. Lituania*, 11 aprilie 2017, § 86; *Kosteckas v. Lituania*, 13 iunie 2017, § 44). Pe de altă parte, Curtea observă că în cauza *Dimitar Shopov v. Bulgaria*, 16 aprilie 2013, § 52, Curtea Europeană a menționat că scopul protecției eficiente împotriva relor-tratamente nu poate fi atins în cazul în care procedura penală este încetată din motive ce țin de expirarea termenului de prescripție și în cazul în care acest fapt a intervenit ca urmare a gestionării cauzei într-un mod deficitar de către autoritățile statului (a se vedea și *Valiulienė v. Lituania*, 26 martie 2013, § 85).

68. Curtea observă că jurisprudența Curții Europene nu reflectă un standard referitor la modul exact de reglementare a termenului de prescripție pentru tragerea la răspundere a persoanelor care au comis fapte ilegale. Singura exigență în acest sens este ca aplicarea termenelor de prescripție, în cazurile care cad sub incidența articolelor 2 și 3, să fie compatibilă cu cerințele Convenției (*Mažukna*, citată *supra*, § 86; *Mocanu și alții v. România*, [MC], 17 septembrie 2014, § 326; *Cestaro v. Italia*, 7 aprilie 2015, § 208). Dincolo de această formulare generală, Curtea constată că atât în cauza *Mocanu și alții*, cât și în cauza *Cestaro*, Curtea Europeană a menționat expres că este dificil să fie acceptate termene de prescripție inflexibile, care să nu admită nicio excepție (*Mocanu și alții*, citată *supra*, § 326; *Cestaro*, citată *supra*, § 208).

69. Astfel, în cauza *Mažukna v. Lituania*, 11 aprilie 2017, § 86, reclamantul, care a suferit leziuni corporale grave ca urmare a unui accident la locul de muncă, nu a beneficiat de un control judecătoresc în privința prejudiciilor care i-au fost aduse pentru că la momentul judecării cauzei legislația națională nu prevedea posibilitatea suspendării curgerii termenului de prescripție pentru tragerea la răspundere a persoanelor responsabile în cazul amânării ședințelor de judecată. Acest fapt a condus la încălcarea articolului 3 din Convenție, sub aspect procedural.

70. Mai mult, în *Valiulienė v. Lituania*, 26 martie 2013, §§ 84-86, Curtea Europeană a reținut că încetarea procesului penal din cauza expirării termenului de prescripție, date fiind acțiunile deficitare ale statului, nu a respectat exigențele referitoare la asigurarea unei protecții efective împotriva faptelor de violență în familie, așa cum sunt garantate acestea de aspectul procedural al articolului 3 din Convenție.

71. Având în vedere aceste circumstanțe juridice, Curtea reține că, în contextul comiterii contravenției prevăzute de articolul 78¹, termenul de prescripție pentru tragerea persoanei la răspundere contravențională poate fi suspendat doar dacă persoana care a săvârșit contravenția se sustrage de la procesul contravențional [articolul 30 alin. (7) din Cod]. Legea nu prevede alte motive care ar suspenda curgerea termenului de prescripție. Curtea notează că termenul general de prescripție de un an de zile pentru tragerea persoanei la răspundere contravențională poate fi problematic în contextul contravenției prevăzute de articolul 78¹. Din acest motiv, Curtea consideră că legislatorul are competența de a reglementa aceste omisiuni legislative, important fiind ca în cazurile de gestionare deficitară a cauzei de către autoritățile statului (*Valiulienė v. Lituania*, citată *supra*, § 85), de amânare a ședințelor de judecată (*Mažukna v. Lituania*, citată *supra*, § 86) sau din alte motive, care nu îi pot fi imputate victimei, examinarea cauzei contravenționale sau judecarea cauzei să nu înceteze în baza expirării termenului de prescripție.

72. În același timp, identificarea unei probleme juridice de către Curte și notificarea Parlamentului pentru soluționarea acesteia nu reprezintă o soluție pentru instanțele judecătorești care sunt plasate în situația de a da o apreciere juridică cazurilor pendinte. Această situație reclamă o soluție temporară din partea Curții. Astfel, Curtea observă că fapta de violență în familie este reglementată atât de legea contravențională, cât și de cea penală. Legea penală stabilește că termenul de prescripție pentru tragerea la răspundere penală pentru comiterea infracțiunii prevăzute de articolul 201¹ alin. (1) din Codul penal este de 5 ani [articolele 16 alin. (3) și 60 alin. (1) lit. b)], în comparație cu termenul de un an [articolul 30 alin. (2) din Codul contravențional] pentru comiterea contravenției prevăzute de articolul 78¹.

HOTĂRÂRE PRIVIND EXCEPȚIA DE NECONSTITUȚIONALITATE
A UNOR PREVEDERI DE LA ARTICOLUL 78¹ DIN CODUL CONTRAVENȚIONAL

73. Curtea notează că există această diferență, deși Curtea Europeană a menționat că sfera contravențiilor în sistemul de drept cuprinde anumite fapte care au o conotație penală, dar sunt prea neînsemnate pentru a fi reglementate de dreptul și procedura penală (*Milenković v. Serbia*, 1 martie 2016, § 34). De asemenea, ea a reținut că referirea la natura „nu prea gravă” a faptelor nu exclude, în sine, clasificarea acestora ca fiind „penale” în sensul autonom al Convenției, deoarece nu există nimic în Convenție pentru a sugera faptul că natura penală a unei infracțiuni trebuie să aibă în mod necesar, potrivit criteriilor *Engel*, o anumită gravitate (*Ezeh și Connors v. Regatul Unit*, [MC], 9 octombrie 2003, § 104). Pentru stabilirea caracterului penal al unei reglementări, este important dacă reglementarea în discuție are ca obiective principale sancționarea și descurajarea.

74. Curtea a constatat în prezenta hotărâre că articolul 78¹ din Codul contravențional are un caracter suficient de punitiv pentru a atrage incidența acelorași principii conținute în legea penală (a se vedea § 45 *supra*). Așadar, până la modificarea legii contravenționale de către Parlament, termenul de prescripție de tragere la răspundere pentru comiterea contravenției prevăzute de articolul 78¹ va fi de 5 ani.

III. CU PRIVIRE LA CONFORMITATEA CONSIDERENTELOR CURȚII CU
PRINCIPIUL NERETROACTIVITĂȚII LEGII PENALE

75. Având în vedere faptul că prezenta hotărâre extinde, de o manieră limitată, sfera de aplicare a celor trei sancțiuni contravenționale – munca neremunerată în folosul comunității, arestul contravențional și amenda –, Curtea reține că această extindere ar putea fi considerată contrară principiului neretroactivității legii penale, în contextul faptelor săvârșite anterior pronunțării prezentei hotărâri.

76. Curtea reține că, într-adevăr, până la pronunțarea prezentei hotărâri, legea nu prevedea excepții de la acordul preliminar al persoanei de a executa sancțiunea prevăzută de articolul 37 din Codul contravențional. De asemenea, nici articolul 38 alin. (6) din Cod nu prevedea excepții de la interzicerea aplicării arestului contravențional în privința persoanelor care au împlinit vârsta generală de pensionare.

77. Important este ca prin efectul prezentei hotărâri să nu se încalce principiul *nulla poena sine lege*. Astfel, Curtea observă că, până la pronunțarea prezentei hotărâri, faptele prevăzute de articolul 78¹ din Codul contravențional erau pedepsite de lege. Faptul că prin prezenta hotărâre Curtea a extins sfera de aplicare a muncii neremunerate în folosul comunității (a se vedea § 59 din prezenta hotărâre), a arestului contravențional (a se vedea §§ 59-61 din prezenta hotărâre) și a amenzii (a se vedea § 62 din prezenta hotărâre) nu presupune o încălcare a obiectului

și a scopului articolelor 22 din Constituție și 7 din Convenție, și anume cele de a se garanta faptul că nimeni nu trebuie urmărit, condamnat sau pedepsit într-un mod arbitrar. Mai mult, stabilind anumite excepții de la prevederile articolelor 37 alin. (3) și 38 alin. (6) din Codul contravențional în contextul contravenției prevăzute de articolul 78¹, Curtea a menținut necesitatea solicitării acordului persoanei pentru aplicarea muncii neremunerate în folosul comunității, precum și interdicția aplicării arestului contravențional în privința persoanelor care au împlinit vârsta generală de pensionare în contextul celorlalte contravenții. Excepțiile în discuție sunt necesare în raport cu obligațiile autorităților statale de a asigura un sistem efectiv de sancționare a tuturor formelor de violență în familie.

78. De altfel, în cauzele *S.W. v. Regatul Unit* (22 noiembrie 1995) și *C.R. v. Regatul Unit* (22 noiembrie 1995), Curtea Europeană a analizat dacă condamnarea reclamantilor pentru comiterea infracțiunii de viol împotriva soțiilor lor nu a avut un caracter retroactiv în contextul în care, până la data comiterii infracțiunii, principiile generale ale *common law*-ului stabileau că soțul nu poate fi condamnat pentru violarea soției sale, deoarece beneficiază de imunitate matrimonială. Reclamantii au invocat principiul neretroactivității legii penale, pentru că instanțele naționale și-au modificat practica exact în cazul lor, renunțând la conceptul imunității matrimoniale care a existat până la condamnarea lor. În acest sens, Curtea Europeană a menționat că interpretarea oferită de către tribunalele naționale, potrivit căreia persoana poate fi condamnată pentru comiterea infracțiunii de viol indiferent de relația în care se află cu victima, nu contravine obiectului și scopului articolului 7 din Convenție. Curtea Europeană a reținut că abandonarea ideii inacceptabile potrivit căreia soțul nu poate fi urmărit penal pentru violul soției sale a fost în acord nu doar cu conceptul civilizată al căsătoriei, ci și cu obiectivele fundamentale ale Convenției, a cărei esență constă în respectul datorat demnității și libertății umane (*S.W.*, citată *supra*, § 44; *C.R.*, citată *supra*, § 42).

79. Prin urmare, sancționarea violenței în familie în baza considerentelor prezentei hotărâri nu este contrară articolelor 22 din Constituție și 7 din Convenție.

Din aceste motive, în baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g) și 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 61, 62 lit. a) și e) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se admite parțial* excepția de neconstituționalitate ridicată de către dna Maria Frunze, judecător în cadrul Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, în dosarul nr. 4-1386/2017, pendinte la aceeași judecătorie.

2. *Se recunosc constituționale* următoarele prevederi din Codul contravențional al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 218 din 24 octombrie 2008:

- textul „se sancționează cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 40 la 60 de ore sau cu arest contravențional de la 7 la 15 zile” de la articolul 78¹;

- articolul 37 alin. (3), *în măsura în care*, în cazul comiterii contravenției prevăzute de articolul 78¹, instanțele judecătorești pot aplica sancțiunea muncii neremunerate în folosul comunității fără acordul persoanei;

- articolul 38 alin. (6), *în măsura în care*, în cazul comiterii contravenției prevăzute de articolul 78¹, instanțele judecătorești le pot aplica arestul contravențional persoanelor care au împlinit vârsta generală de pensionare, dacă starea lor de sănătate permite acest fapt.

3. Până la modificarea legii contravenționale de către Parlament, instanțele de judecată pot aplica, cu titlu de excepție, amenda pentru comiterea contravenției prevăzute de articolul 78¹, doar dacă se respectă următoarea ordine consecutivă: (i) nu este executată munca neremunerată în folosul comunității aplicată fără acordul persoanei; (ii) nu poate fi aplicat arestul contravențional din motive ce țin de starea de sănătate, în cazul persoanelor care au împlinit vârsta generală de pensionare, și (iii) amenda nu va afecta în mod indirect victima.

4. Până la modificarea legii contravenționale de către Parlament, termenul de prescripție pentru comiterea contravenției prevăzute de articolul 78¹ va fi de 5 ani.

5. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*.

Președinte

Mihai POALELUNGI

Chișinău, 22 noiembrie 2018
HCC nr. 28
Dosarul nr. 111g/2018